

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Tit. I. De Judiciis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

fic, agitur in id quod interest, aut ad pœnam, si stipulatio pœnalis sit. Similiter si iuramentum adjectum sit compromisso, imploratur officium Judicis ad implendam arbitri sententiam, sicut ad e. 2. hoc tit. probavimus.

4 Ubi neque hoc omittendum est, quòd semel commissâ vel præstitâ pœnâ, quæ compromisso adjecta fuit, solvatur compromissum, nec amplius pœna committatur: nisi aliter conventum fuerit inter compromittentes, ut toties committeretur pœna, quoties actum fuerit contra sententiam arbitri, l. Si duo 34, § fin. De reept. arb.

2 Sed quid juris, si altera pars compromittentium contumaciter ab sit, vel impediat arbitrum,

quò minus arbitretur? Et responsum est ab Ulp. pœnam committi, non aliter, quàm si contra impedientem vel contumacem absentem arbiter pronuntiasset, d. l. Diem proferre 27, § si quis litigatorum D. ead. Idem puto, etsi non pœnalis fuisset stipulatio, sed simplex, id est, absque pœna; ob eandem rationem, qua per eum stetit, quò minus arbitretur. Nam si aliter fuerit, facile eludi posset compromissum, propter contumaciam alterius compromittentium, cum non nisi quàm præsentem utraque parte litigantium possit pronuntiare arbiter, vel arbitri, d. § si quis litigatorum, quod latius examinat Panorm. in c. Cùm dilectus 6 n. 12. h. tit.

FINIS LIBRI PRIMI.

HERICI CANISI,

NOVIOMAGI J. C.

PRÆLECTIONES ACADEMICÆ

IN LIB. SECUNDUM DECRETALIUM.

IN TIT. I. DE JUDICIIS.

SUMMARI A.

1. Iudicii acceptiones varis.
2. Definitio.
3. Divisiones.

Iudicii varis acceptiones sunt. Interdum enim accipiuntur pro prudentia sive discretionem, ut in l. Prator 12, vers. natura D. hoc tit. Interdum pro actione, quam intentat actor contra reum, §. in bonæ fidei Instit. De actionib. Item pro ultima voluntate, l. 1. C. De SS Eccles. Quandoque aliter atque aliter, sicut latè persequitur Accurs. in § præterea Instit. Quib. non est permis. sac. testam. In proposito verò argumento sumitur pro actu Judicis, quo tamquam persona publica jus dicit, quasi Judicium idem sit, quod Jurisdictio sive administratio, c. Forus 10, § 1. inf. De verb. sig. Quamvis & locus ipse, in quo Judex, juris dicendi vel judicandi causa, sedet vel consistit, non minus rectè dicatur Judicium, l. Voluis 4. D. De interrog. in jure facten.

Quod autem Azo & plerique Judicium definiunt, quòd sit actus legitimus trium personarum in judicio contententium, videlicet Judicis, Actoris & Rei, ineptum sanè videtur, cum Judicium per Judicium definiant. Tum neque convenit Judicio per inquisitionem instituto, c. Qualiter & quando 24, inf. De accusat & l. Congruit 13, D. De off. præsid. neque iis, quæ voluntariæ jurisdictionis sunt, in quibus nullus confictus est litigantium, ut sunt emancipatio, adoptio, decreti interpositio in rebus minorum alienandis. Unde sufficit Judicium ita definivisse, vel potius descripsisse, quòd sit actus Judicis, ut Judex est.

Quoad Judicii divisionem ea quoque multiplex est. Ex persona Judicis, Judicium aut est Ecclesiasticum aut sæculare: ex re, quæ in Judicium venit, aut possessorium aut petitorium, item civile & criminale: ex modo procedendi, ordinarium aut extraordinarium, id est, solemne vel non solemne. Quæ hic non explico, sed videatur summa Juris Canonici, lib. 4. tit. De Judiciis; & in progressu de iis sæpè disseram.

I z

In Cap.

In Cap. 1.

SUMMARI A.

1. Olim causa Episcoporum cognoscebantur in Concilio provinciali.
2. Clerici licet excommunicati non privantur beneficiis suis.

HOc Cap desumptum est ex Concilio Africano, ut inscriptio ipsa indicat: ubi cum Episcopus quod vult Deus compromississet venire in Iudicium, responsurus adversario suo, sed postea contumaciter abesset, excommunicatur ab eodem Concilio, reservato tamen ipsi Episcopatu.

1. Ubi in primis observandum est, quod olim Episcoporum causa cognoscebantur in Concilio provinciali, ut hic *Can. Scitote VI. quasi 3. in can. Si quis mundus XV. quasi 7. can. Si quis Episcoporum, & van. Accusatus cum duob. seqq. III. quasi 6.* Quod hodie quoad causas criminales Episcoporum immutatum est per Conc. Trid. *Sess. 24. c. 5. De reform.* ut, si causa Episcoporum depositionem vel privationem mereantur, non nisi ab ipso summo Pontifice cognosci & terminari debeant. Præterquam si ejusmodi fuerit causa, quæ necessariò

extra Rom. Curiam committenda esset: quo casu solis Metropolitanis vel Episcopis, à S. Pont. eligendis, committitur; ita tamen, ut hi non nisi facti instructionem sumant, processumque conficiant, reservatâ eidem S. Pont. sententiâ definitivâ.

Hunc verò textum rectè transfert Panorm. hic ad cæteros Clericos, qui licet propter contumaciam suam excommunicari possint, non tamen privari beneficiis suis, & confirmat, *text. in c. fin. s. fin. inf. Vi lite non contest.* neque enim convenit propter idem delictum Clericos duplici pœnâ affici, *c. At si Clerici 4. in fine hoc tit.* Quod & hodie correctum est per Conc. Trid. *Sess. 15. c. 3. De reform.* quo mandatur Judici Ecclesiastico, ut tam in procedendo, quàm definiendo, abstinere à censuris Ecclesiasticis, & nisi in subsidium eas infligat, ubi scilicet per multas pecuniarias, vel per captionem pignorum, personarum que distributionem, sive etiam per privationem beneficiorum, aliaque juris remedia non potest procedere contra contumacem. Quod utinam Episcopi sive Officiales eorum rectè observarent.

In Cap. Decernimus 2.

SUMMARI A.

1. Negotia Ecclesiastica ac spiritualia tractanda per Prælatos Ecclesiasticos.
2. Intellectus c. 1. De procurat. lib. 6.
3. Laicus in causis Ecclesiasticis potest esse adfessor.
4. Non tamen sine Iudice.
5. An ex commissione Iudicis possit procedere.

ELegans hoc Caput est, quo prohibentur laici tractare negotia Ecclesiastica, præcipuè spiritualia; sed ea per Prælatos Ecclesiasticos, ut sunt Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, alique Ecclesiasticam jurisdictionem habentes, explicari debent, sive id faciant per se, sive per suos Officiales aut vicarios, *c. Cum Episcopus 7. ibi, vel per alium, De off. ordin. in 6.* sive etiam per delegatos Judices, quibus scilicet causam unam vel plures Ecclesiasticas committant audiendas vel decidendas, quod ipsis permissum est, *d. c. Cum Episcopus & passim toto tit. sup. De off. & potest. jud. deleg.* Ad enim cuiuslibet Judici ordinario, hoc

est, cui eo ipso, quod ratione officii sui jurisdictionem habet, à jure concessum est, ut vel omnem jurisdictionem suam vel partem alteri possit demandare, *l. Solet 16. cum l. seq. de jurisdictione sicut sup. ad Rubr. ejusd. tit. De off. & pot. jud. deleg. latius comprobavimus.*

Quibus tamen obstare videtur *text. in c. 1. De procurat. in 6.* quo procurator ad rem spiritualem in judicio agendam vel defendendam rectè constituitur. Verùm hic noster textus exaudiendus est, non de qualibet tractatione, sed quæ fit in Judicando vel disponendo, ut rectè hic interpretatur Decius: quod etiam comprobatur idem *text. in fine*, dum de exhibenda justitia loquitur.

Uode fit, quod & laicus in causis Ecclesiasticis rectè adhibeatur adfessor, ut hic tradit Hostiensis, quem Ant. de Butrio & alii communiter sequuntur, recte eodem Decio, *hic n. 131.* quia adfessoris officium est adfidere, & consulere Judici, non judicare, *l. 1. c. De Adfess.* Et hinc fit, quod etiam

etiam laicus consuli & respondere possit in causis Ecclesiasticis, ut ex sententia Innoc. docet Panorm. hic num. 13 in fine, & facit textus in l. *Quidam decedens* § al l. *Ita autem* §. Papinianus D. De admittit & peric tus ubi consilium requiri potest ab eo, qui principaliter in causa non est habilis, in qua consilium petitur.

4 Sed quid si adfessor causam Ecclesiasticam audiat sine iudice? Et non valere rectè existimat Panorm. d. num. 13. quia acta essent sine iudice. Adfessor quippe, ut jam dixi, nullam iurisdictionem habet, sed officium consulendi iudici, ideoque acta coram eo gesta non possunt haberi pro iudicialibus.

5 Sed num ex commissione iudicis id possit adfessor; Laicus, puta, iudex discedens ex iudicio committit reliquum, quod in causa agendum restat, laico adfessori, an adfessor ex hac commissione possit procedere? Minimè, propter h. text. nostrum. Causa verò merè civilis, quæ inter lai-

cos agitur in foro Ecclesiastico, licet committitur laico, siue is adfessor fuerit, siue alius laicus, ut per Gl. hic, communiter receptam, attestante Decio hic num. 7. quemadmodum & causa criminalis. Imò debet illa committi laico, si pœnam sanguinis iterget, ad vitandam irregularitatem, c. fin. Ne Clerici vel Monachi in 6. Neque obstat textus in c. Per tuas 9, sup. De arbitr. quo loco laicus cum Clerico in arbitrum rectè recipitur in re spirituali. Sed hoc argumentum dissolvimus ad c. Contingit sup. eod. De arbitr. Atque hæc usque adeò obtinent, ut ne quidem laicus iudex de causa Ecclesiæ possit cognoscere, licet ea in principalem causam incidit: veluti si coram iudice sæculari hæreditas paterna petatur per filium, adversarius verò neget illum esse legitimum, hæc exceptio non coram eodem iudice sæculari disputabitur, sed remittenda erit ad iudicem Ecclesiasticum, propterea quòd pendeat ex matrimonio, quod spirituale est siue Ecclesiasticum.

In Cap. At si Clerici. 4.

SUMMARI A.

1. Contenta huius Cap.
2. Clericus confessus & convictus coram iudice non ideo condemnandus à suo Episcopo.
3. Confessio Clerici prius degradati coram iudice sæculari facta an valeat.
4. Degradatio actualis quibus casibus permessa.
5. Episcopus in adulterio & aliis criminibus minoribus dispensare potest.
6. Adulterium cum aliis criminibus minoribus Pont. cur. conjunxerit.
7. Cum Clerico adultero Episc. cur. dispenses.
8. Clericus post depositionem quando tradi possit iudici sæculari puniendus.

Hoc Cap. tria potissimùm continentur. I. Quòd Clericus confessus, vel convictus de crimine coram iudice sæculari, non ideo debeat condemnari ab Episcopo suo, sed tum desum, ubi coram Episcopo suo confessus, vel legitimè probatione convictus est. Alterum est, quòd in adulterio, aliisque criminibus minoribus, possit Episcopus dispensare, pœnam Clerico remittendo, post peractam ab eo pœnitentiam. III. Interdicitur Episcopo, ne Clericum post depositionem ab ordinibus Ecclesiasticis factam tradat iudici sæculari puniendum.

Primi membri hæc ratio redditur, quòd sicut sententia à non suo iudice lata ipso iure non valet, ita nec confessio, text. h. & toto tit. C. Si non à compet. iud. Idem est et si Clericus convictus sit coram sæculari iudice, ob eandem rationem, quam confirmat iuris regula, Factum à iudice, quod ad officium eius non pertinet, ratum non est, l. Factum 170. D. De R. l. quippe iudex sæcularis quoad Clericum non iudex est, sed privatus, d. l. Factum & l. 3. D. De off. praesid. Quare omninò idem est, etiam si in causa civili Clericus confessus, siue convictus fuerit; cum expressè iuris sit, Clerici iudicem non alium esse posse quàm Ecclesiasticum, c. Si diligenti 12. inf. De foro compet. & Auth. Statuimus C. De Episc. & Cler. Ad eò ut ne quidem consuetudine contrarium introduci possit, c. Clerici 8. h. t. c. 3. sup. De consuet. & Auth. Cassa & irrita C. De sacros. Eccles. Excipe causam feudalem, in qua dominus sæcularis iudex est etiam inter Clericos vasallos, ut inf. c. seq. dicitur. Nec obstat textus in can. Multi in princ. II. q. 1. Ubi dicitur, neminem prohibendum à communione siue consuetudine nostra, nisi fuerit convictus in iudicio Ecclesiastico vel sæculari: quia exaudiendum id est bipartitè, de Clerico scilicet convicto coram suo iudice Ecclesiastico, & de laico coram iudice suo sæculari, ut ita singula reddantur singulis, Gl. in

d. cau. Mili. Itaque necesse est, Clericum, ut puniri possit, confessum vel legitimè convictum de crimine esse coram suo Episcopo, sive ejus Officiali, vel alio deputato ab Episcopo, c. 1. & c. 2. *De accusat. in 6. junctio c. Cum Episcopus 7, De off. ordin. in 6.*

3 Sed statuamus, Clericum prius actualiter degradatum esse, nonne eius confessio valebit coram iudice seculari facta? Quæ questio non ita pridem ex facto in Facultate nostra Juridica proposita & agitata fuit. Erat quidam reus, qui ob varia delicta comprehensus fuit à iudice seculari, quem constaret esse Clericum Diaconum. Iudex religione tactus noluit eum torquere, antequam realiter degradatus esset per Episcopum. Itaq; hic requisitus Clericum degradavit actualiter, & sic iudex secularis eum tamquam omni privilegio Ecclesiastico exutum torfit, & extorsit ab eo confessionem criminum. Facultas nostra respondit, eiusmodi confessionem nullius momenti esse, utpote coram iudice seculari factam, ac proinde ex confessione sua eum condemnari non posse, juxta decisionem *h. c. nostri*. Et quæ magis, quòd & iudex secularis reum condemnare intenderet, contra *c. Si diligenti 12, inf. De foro compet. & d. Auth. Statuimus G. De Episc. & Cler.*

4 Nec obstat, quòd fuerit antea degradatus actualiter per Episcopum, quia degradatio ista nulla fuit, utpote contra jus facta. † Namque degradatio actualis non nisi tribus casibus à jure permittitur; quorum primus est in crimine falsi literarum Apostolicarum, id est summi Pont. *c. Ad falsariorum inf. De crim. falsi* Secundus in crimine hæreseos, *c. Ad abolendam 9, & c. Excommunicamus 15, inf. De hæret.* Tertius, in crimine Clerici contra suum Episcopum, si moribus incorrigibilis maneat. *can. Si quis sacerdotum XI. q. 1. & can. Clericus III. q. 4. Panorm. hic num 37, quod ad c. Cum non ab homine 10, inf. h. eod. tit.* latius persequimur. Imperitè igitur fecit Episcopus, qui talem Clericum degradavit, ad iudicis non minus imperiti postulationem. Et certè si id impunè permitteretur, facile subverti & eludi posset privilegium Ecclesiastici fori, quo gaudent Clerici; adhibita scilicet solà degradatione actuali, per quam privaretur foro suo Clericus, & seculari iudicio subiceretur, repugnantibus sacris Canonibus.

5 Quod ad alterum attinet, de adulterio, aliisq; criminibus minoribus Clericorum delinquentium, quòd in iis dispensare possit Episcopus: eius ratio posita est in auctoritate summi Pont. quæ Episco-

po hanc potestatem dispensandi facere potest, utpote cum in eius potestate resideant omnes pœnæ juris Canonici; quemadmodum & in Principe seculari omnes pœnæ civiles, quas & ipse jure suo remittit, vel dispensat in iisdem, *s. sed & quod Principi circa fin in verbis, Vel si cui sine exemplo subvenire, Instit. De jure natur. & l. 1, in fine D. De constitut. Princip.*

Sunt qui mirantur, cur S. Pont. hic adulterium cum minoribus delictis conjunxerit, his verbis, *de adulterio & minoribus criminibus*; cum tamen adulterium gravissimum crimen sit, *can. Quod in omnibus xxxi. q. 7, Sed rectè id exponunt Decius & Imola, hic, ut suppleto, de adulteriis, & aliis minoribus criminibus, quàm sunt adulteria; non quòd numeret adulterium inter minora crimina, ut pessimè hic sibi persuadet Postumus Cujacianus. Similis verò loquendi modus est apud Lucam Evangelistam c. 22. de Christo, cum duceretur crucifigendus in monte Calvaria: Ducebantur autem, inquit Lucas, & alii duo nequam cum eo, scilicet Christo. Hic certè impium esset, si verba illa, *alii nequam*, etiam Christum includerent, tamquam nequam. † Et quamvis adulterium, propter gravitatem criminis, depositione dignum sit, juxta *d. c. Cum non ab homine 10, h. e.* permittit tamen hic text. ut cum Clerico adultero dispense Episcopus, pœnam scilicet depositionis remittendo, post peractam ab eo pœnitentiã; idque fortasse, quòd in adulterium facilè labantur homines, ob imbecillitatem naturæ humanæ. Sicut videmus pœnam gladii à jure civili statutam in adulteros, *l. Quamvis 30, in fine C. Ad L. Jul. de adult. & s. item Lex Julia de adult. Instit. De publ. jud. statuto vel consuetudine locorum passim abrogatam esse, & substitutam minorem pœnam, ob frequentiam & facilitatem huius delicti. Quòd pertinet elegans dictum Pelagii Papæ in *can. Fraternalitatis Dist. 34. ubi cum de adultero loquitur, admittendo eum ad Diaconatus ordinem, Quamvis multa sint, inquit, quæ in huiusmodi casibus observari canonice jubeat sublimitatis auctoritas, tamen quia defectus nostrorum temporum, quibus non solum merita, sed corpora ipsa hominum defecerunt, distinctionis illius non patitur in omnibus manere censuram; Ut scilicet ab ordine Diaconatus repelli debeat: ut meritò quoque cum Clerico adultero ex benignitate huius cap. dispense Episcopus.***

Quod ad tertium membrum, quo interdicitur Episcopo, ne Clericum post depositionem factam tradat seculari iudici puniendum, illud intelligendum

pendum est de verbali depositione, quæ per so-
lam sit sententiam judicis Ecclesiastici, non verò
de reali sive actuali depositione seu degradatio-
ne, quam tribus tantum in casibus fieri diximus
paulò antè, quibus delinquens Clericus judici
sæculari coërcendus traditur vel relinquitur, c.
2, De poenis lib. 6, quod latius examinabo in d. c.
Clem non ab homine. Rationem hanc subiicit tex-

tus, quòd Episcopus in ferenda sententia deposi-
tionis functus sit suo officio. Nec duplici eum-
dem debet afficere pœnâ, hoc est deponere & iu-
dici sæculari tradere, quod sit per consequen-
tiam: tribus tamen criminibus, ut jam dixi, ex-
ceptis, quibus utrumque sit & depositio & tra-
ditio.

In Cap. Cæterum. 5.

S U M M A R I A.

1. Facti species.
2. Dominus feudi est iudex ordinarius inter suos va-
sallos.
3. Etiam inter Clericos.
4. Prælati Ecclesiastici Germania ratione honorum rega-
lium subjunt imperatori.
5. Ratio illius juris.
6. Quid si inter dominum & vasallum orta sit litis.

Hæc Decretalis nisi facti specie illustretur,
non intelligi poterit, ob sui brevitatem.
Speciem itaque hanc singamus † Quidam
cum certas possessiones, id est prædia, haberent in
feudum ab Episcopo Bononiensi; alii verò con-
trâ adsererent, sibi potius jus comperere in idem
feudum, quòd proximiores essent agnati, & ob id
delegatos iudices impetrassent à Sede Apostoli-
ca ad hanc litem dirimendam; excipientibus pos-
sessoribus, quòd parati essent stare iudicio domi-
ni feudi, scilicet Episcopi Bononien. nihilominus
iudices delegati, non obstante hac exceptione,
contra eos tamquam contumaces processerunt
per sententiam excommunicationis sive interdi-
cti. Qua de re per feudi dominum consultus S.
Pont. rescribit hoc num. c. districtius prohibens,
ne huius causæ cognitionem sibi arrogent iudi-
ces delegati, quamdiu possessores illi parati essent
respondere coram Episcopo, tamquam domino
feudi.

Ex hoc igitur Cap. constat, dominum feudi,
etiam si is sit Ecclesiasticus, esse iudicem ordina-
rium inter vasallos suos. Idem est & in domino
sæculari inter suos vasallos, c. un. § præsertim si inter
duos. De prohib. feudi. alienat. per Fred. in v. sib. feud. Et
ratio est, quia dominus feudi à iure habet iurisdic-
tionem inter suos vasallos; unde & causas feu-
dales aliis delegare potest, l. More 5, cum l. seq. D. De
iurisd. omn. iud. Panorm. hic num. 1, & 3.

Sed quid si dominus sæcularis, & vasalli sint
Clerici? Certius est, dominum sæcularem etiam
inter hos esse iudicem, per text. in c. Verum 7, & ibi

Felin. Panorm. & Navar. inf. De foro compet. & De-
cius hic num. 20. ubi communiter hoc receptum
attestatur, licet Barbatia ab hac sententia dissen-
tiant, ibid. à Decio citatus & refutatus.

Ut hinc fiat, quòd Prælati Ecclesiastici Ger-
maniae nostræ, ratione regalium, sive bonorum
feudalium, quæ ab imp. recognoscunt, subjunt
Imperatori sive Camerae Imperiali. And. Gaill
lib. 1, Observ. 10.

Sed quæ huius singularis iuris ratio est? quippe
contra text. in c. Si diligenti 12. inf. d. tit. De foro com-
pet. Ubi prohibentur Clerici conveniri coram iu-
dice sæculari in quavis causa, tam civili, quam
criminali. Baldus in c. un. nu. 4. De controvers. feudi
apud pares terminanda 2. F. 16. hanc rationem red-
dit, quòd natura causæ trahat ad se personam,
non verò persona naturam causæ. Verùm hæc
ratio non explicat, quare natura causæ feudalis
trahat personam Clerici, ut coram domino laico
conveniat. Ideoque Panorm. in d. c. Verum nu.
12. hanc specialitatis rationem dat, quòd licet
per investituram transferat dominium utile in va-
sallum, id est omnes feudi utilitas, nihilominus
remanet directum dominium feudi penes ipsum
dominum; & ideo cognoscendo de causa feudi
videtur quodammodò de re sua cognoscere, non
de persona Clerici. Sed nec hæc ratio rem satis
explicat, cum planè diversum sit dominium utile
à directo. Quare magis putarem, causam feuda-
lem sacris Canonibus, & Imp. Constitutionibus
solam reservatam esse domino sæculari & inter
vasallos Clericos, propter singularem observan-
tiam, quam debet vasallus domino feudi sui. Facit
Solita 8, sup. De majorit. & obed. adeoque inter do-
minum & vasallum mutua defensio & fides con-
trahitur, c. un. in fine De forma fidelitatis 2. F. 6. In re-
liquis verò causis stamus dispositioni d. c. Si diligenti.

Atque hæc obtinent, ubi inter vasallos de feudo
contentio est. Cæterum si inter dominum & va-
sallum litis mota fuerit ratione feudi, Pares, id
est convasalli eiusdem curtis sive territorii adhi-
bentur,

bentur, qui hanc controversiam dirimunt, non verò ipse dominus, ne in propria causa iudicet, *d. c. un. §. præterea si inter duos, vers. si verò inter dom.* De probat. feudi alien. per Fred. *Et d. c. un. De contr. feudi apud pares termin.* Aut si Pares non sint, recurritur ad iudicem ordinarium, *e. l. Si de invest. feudi contr. fuerit 1, F. 4. Et d. c. un. circa med. De contr. feudi apud par. term.* Quemadmodum & in cæteris causis iudex ordinarius aditur inter vassallum & ex-

traneum, ubi scilicet de finibus feudi, sive de servitutibus, aliisque similibus controversia est, *e. un. De contr. inter vassal. Et alium de benef. 2, F. 4, 6. un. §. sic vassallus vers. si vassallus Si de feudo def. cont. sit, Et c. un. §. si autem inter De lege Conrardi 2. F. 34. Reliqua vide apud Franc. Soubekium in Commentario suo ad Vetus Feud. parte 14. num. 30. Et seqq.* Nobis brevitati consulendum est.

In Cap. Clerici 8.

SUMMARI A.

1. Clericus criminaliter conveniri non potest nisi coram suo iudice
2. Idque ratione delicti vel Ecclesiastici vel civilis.
3. Nec valet consuetudo in contrarium.

HUJUS Cap. sententia hæc est, Quòd Clericus ratione criminis conveniri non potest nisi coram iudice Ecclesiastico, non obstante consuetudine contrariâ Idque probat vel ex Justiniani Constitutione novella 83, *Ve Clerici apud proprios Episcopos &c. circa fin.* ubi disertè inquit Justin. Imp. quòd leges non dedignentur sacras & divinas regulas sequi; intelligendo sacros Canones, qui exstant in *can. 1, & 2, cum plurib. seqq. XI q. 1.* Ad quos, & alios similes, vult textus noster Justinianum respexisse. Igitur & auctoritate Justiniani Clerici subjeti sunt Episcopo suo quoad cogitationem & coercionem criminum, non verò iudicii sæculari.

Et licet *d. Nov. 83.* id restringat ad crimina Ecclesiastica, ut sunt hæresis, simonia, concubinatus, usura; alia verò crimina civilia, ut sunt homicidium, adulterium, & similia, relinquat cognitioni & vindictæ Præsidis provinciarum: nihilominus generali illâ ratione usus Pont. ad quodlibet delictum cujuslibet generis à Clerico commissum, id ipsum extendit; propterea quòd antiqui Canones generaliter loquantur de criminibus, Ecclesiastica sicut vel civilia.

Atque hæc ex rescripto textus nostri ad eò obtinent, ut non valeat contraria consuetudo, sicut & hic notant Gl. Panorm. Imola & Decius, ex eo, quòd consuetudo illa contraria execrabilis sit, pugnans scilicet cum libertate Ecclesiastica, quâ Clerici exempti sunt à jurisdictione sæculari, *Auth. Cassa Et irrita De sacros Eccles. juncto c. fin. sup. De consuet.* Conjunge quæ *seq. Cap. dicam.*

In Cap. Cùm non ab homine. 10.

SUMMARI A.

1. Contra Clericum in crimine deprehensum vel convictum quomodo procedendum.
2. Iudici sæculari, adeoque Regi, non est permissum iudicium in Clericos.
3. Idque de omnibus Clericis intelligendum.
4. An Et de Clerico conjugatus?
5. Clericus ob quæ delicta deponendus.
6. An Et ob perjurium?
7. Depositi sive degradatio duplex, verbalis Et actus.
8. Clericus incorrigibilis excommunicandus; Et qua hæc excommunicatio intelligatur.
9. Quomodo intelligendum, ultra anathema Ecclesiam non habere, quid faciat, Et quo puniat.
10. Sententia Auctoris.

11. Quomodo accipiendum, Clericum in quocumque ordine constitutum deponendum esse.
12. Quis sensus verborum, deprehensus legitime.
13. Clericus an per laicum capi possit
14. Deprehensus in crimine dicitur Et qui convictus est.
15. Item qui confessus.

HOc Cap. (quod sanè celebre est & difficile) rescribit Cælestinus III. Pont. ad quaestionem sibi propositam, an liceat Regi vel alicui sæculari personæ iudicare Clericos, cujuscumque ordinis, sive in furto, sive in homicidio, vel perjurio, seu alio quolibet crimine deprehensus legitime atque convictus; tales scilicet ab Ecclesiastico iudice deponendos esse, & si factâ depositione incorrigibiles perseverent, hoc est ad

est ad saniozem mentem non redeant, excommunicandos: deinde contumaciâ crescente, anathematis mucrone feriendos; ac postremò, si in profundum malorum incidentes (cùm Ecclesia ultrâ non habeat, quod possit in eos statuere) comprimendos esse per sæcularem potestatem, id est iudicem sæcularem, ut vel exilii pœnâ, vel aliâ legitimâ coercerentur. Itaque hoc textu ordo procedendi contra Clericum malefactorem præscribitur. Sed singula perlustremus breviter.

Erin primis licet summus Pont. non videatur propositâ quæstioni rectè respondisse, propterea quòd cùm ab eo quæsitum esset, utrum Rex, vel alius sæcularis iudex, possit Clericos delinquentes iudicare, hoc tantummodò responderit, quòd Clericus in crimine deprehensus & legitimè convictus deponendus sit ab Ecclesiastico iudice; quæ verba executionem criminis magis significant, quàm iudicium: nihilominus dum ait, in crimine deprehensum & legitimè convictum, necessariò id exaudiendum est coram iudice Ecclesiastico, ut quod hic desiderari videtur, suppleatur ex *c. si Clerici 4. & c. Clerici 8 sup. h. t.*

Quare ex hoc textu nostro notandum est, iudici sæculari, atque ad eò Regi, permissum non esse iudicium in Clericos, imò nec Imperatori, ut est textus in *can. Denique & can. Quis dubitet Dist. 96. & in c. Ecclesiam 5 Maria 10. sup. De constitut.* quo loco idem tradunt Panorm. num. 3. Felin. nu. 40. circa fin. & Decius num. 88. cum seqq. Et ratio est favor & observantia in Clericos, eo quòd divinis ministeriis exequendis soli maicipati sint. Hinc illud Nicolai Pont. ad Michaëlem Imp. *Denique* inquit, *hi, quibus tantum humanis rebus non divinis præesse permissum est, quomodo de his, per quos divina ministrantur, iudicare præsumant, penitus ignoramus.* Exstat in *d. can. Denique.* Simile est in *d. can. Quis dubitet.* Unde quoque fit, quòd Justinianus in *Novel. 83. Vi Clerici apud proprios Episcopos & in Nov. 122. De sanctiss. Episc.* vocet Episcopos sanctissimos & Deo amabiles, Clericos verò & Monachos reverendissimos. Ubi & hanc illis prærogativam concedit, quòd nisi coram Episcopo conveniri possint, præterquam in criminibus civilibus, ut superiori Cap. docuimus; cui tamen per posteriorem Frederici Imp. Constitutionem derogatum est, in *Auth. Statuimus C. De Episc. & Cler.* Quare utroque jure constitutum est, ut clerici coram iudicibus sæcularibus conveniri nõ possint, tam in criminalibus quàm civilibus cau-

sis, *d. Auth. Statuimus & c. Si diligenti 12. De foro compet. cum similib.*

Cæterum an de omnibus omninò Clericis hic textus exaudiendus sit, controversant hic Dd. Sed verius est, indistinctè accipiendum esse de omnibus in Ecclesiastico ordine constitutis, etiam primâ tonsurâ initiatis; nam & hæc ordo dicitur in *c. Cum contingat 12. sup. De atate & qualis ordin.* Hac tamen adhibitâ moderatione Conc. Trid. *Sess. 23, c. 6. in decreto reform.* ubi hoc privilegium in Clericis primæ tonsuræ & minorum ordinum ita restringitur, quòd hi non aliter privilegio fori Ecclesiastici gaudeant, quàm si beneficium Ecclesiasticum habeant, aut clericalem habitum & tonsuram deferentes, alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviant, vel in Seminario Clericorum aut aliqua schola vel Universitate de licentia Episcopi, quâ in via ad maiores ordines suspiciendos, versentur.

Sed quid de Clericis coniugatis, hoc est qui primâ tonsurâ insigniti, aut constituti in maioribus ordinibus, uxorem duxerunt; quod ipsis licet per sacros Canones, *c. 1. & c. 3. inf. De Cler. conjug.* Et certum est, decisionem *h. c.* nostri etiam ad eos pertinere, dummodò cum unica & virgine contraxerint, & deserant tonsuram ac vestes clericales; *c. unico De Cler. conjug. in 6.* Hoc quoque adjecto temperamento ex *d. cap. 6. Conc. Trid.* ut alicujus Ecclesiæ servitio vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiæ serviant aut ministrent.

Secundò advertendum hæc est, Clericum ob furtum, homicidium, perjurium, vel simile delictum, deponi ab Ecclesiastico ordine, uno vel pluribus. Ratio est infamia, quâ propter delictum notantur Clerici, *can. Infames V. l. q. 1.* adeoque eos indignos reddit ad retinendum honorem, *l. Infamia 8, C. De decurionib. lib. 10.* Sed quod ad furtum attinet, non omne furtum hoc textu intelligendum est, sed grave furtum: quod ex eo liquet, quia coniungitur hic furtum cum homicidio, quod crimen grave est, si dolo admissum fuerit. Nam quod defendendæ vitæ suæ causâ perpetratum est, nullam pœnam meretur, *c. Significasti 18. inf. De homic. c. un. eod. in Clem. l. Vi vim D. De just. & jure.* Similiter nec illud, quod casu fortuito est admissum, etiam si culpa præcesserit: quia licet hic homicidia irregularitate notetur, *c. Continebatur 8, c. Suscepimus 10. cum aliquot seqq. inf. De homic.* non tamen ideo Clericus deponitur; cum hoc delictum

lictum minus grave sit, ac proinde & à jure civili mitius coercetur, l. 1, §. sed etsi c. l. 4, D. ad l. Corn. de sicar. Quare hic textus accipiendus est de iis criminibus, quæ dolo admissa sunt, iisque gravibus, ex sententia Alciati hic. Quod æstimare debet iudex ex causa, persona, loco, tempore, qualitate, quantitate, eventu, ut sit in omnibus criminibus, l. Aut facta 16, l. Respicendum 11, D. De pœnis c. Sicut 6, inf. De homic.

6 Quoad perjurium, huic obstare videtur textus in l. 2, C. De reb. cred. & jurejur. ubi in perjurium nulla pœna statuitur, sed relinquitur ultioni divinæ. Cur non itidem hoc jure Canonico? Ratio est integritas & innocentia Clerici, quæ perjurio violatur. Nam & periuri infamiam hoc jure contrahunt, d. c. Infames, & removentur à suis Ecclesiis, c. Querelam 10, inf. De jurejur.

7 Porro hic quaeritur, de qua depositione loquatur textus noster. Est enim duplex depositio sive degradatio, verbalis & actualis. Verbalis fit per solam sententiam judicis Ecclesiastici. Actualis, quæ & realis dicitur, fit solemniter, instar exautorationis militaris, cum scilicet Clerico vestis & insignia ordinis sui retrogrado ordine detrahuntur per judicem Ecclesiasticum, c. 2, De pœnis lib. 6, juncto Conc. Trid. Sess. 13, c. 4, De reform. Et certum est, textum nostrum exaudiri debere de depositione vel degradatione verbali, cum reus, licet depositus, adhuc maneat sub jurisdictione Ecclesiastica. Quod constat ex eo, quod Clericus post excommunicationem & anathema prius relinquatur coercendus judici sæculari: in actuali verò degradatione, statim eâ factâ tradatur sive permittatur judici sæculari, ut eum in forum suum recipiat & puniat, c. Novimus 27, inf. De verb. signif.

8 Quæ autem excommunicatio hic intelligatur, major an minor, disputant Interpp. Sicut qui minorem intelligant, eo quod post excommunicationem, majoris pœnæ gratiâ, Clericus jubeatur anathemate ferri: at anathema idem est quod excommunicatio major, c. ult. inf. De sent. excomm. Itaque necesse est excommunicationem de minori intelligi, ut ita pœnarum gradus observetur. Verum his obstat apertus textus in c. pen. inf. De sent. excomm. quo excommunicatio in dubio de majori accipitur. Neque movet, quod excommunicatio major & anathema idem significant: nam id verum est quoad ipsam pœnam, at quoad solemnitatem diversum est anathema ab excommunicatione; quia excommunicatio simpliciter fit so-

lâ judicis sententiâ, sed anathema præterea hanc solemnitatem desiderat, ut per Episcopum fiat, adfidentibus sibi duodecim Sacerdotibus, cum lucernis ardentibus in manibus, quas in execrationem excommunicati in terram projiciunt, & pedibus conculcant; & est textus in can. Debent xlii. q. 3. Etenim Anathema Græca vox est denotans extremam derelictionem, D. Hieron. interprete, cap. 1, ad Galatas.

Præterea quoddam textus, post anathema nihil superesse Ecclesiæ, quo animadvertat in Clericum contumacem, magnam difficultatem movet apud Interpp. propterea quod constet adhuc varias pœnas superesse apud SS. Canones, videlicet detractionem in Monasterium, c. Tua 6, De pœnis: item in carcerem perpetuum, c. Novimus in fine inf. De verb. sig. c. Vi fama 35, inf. De sent. excomm. item fustigationem & relegationem, c. 1, inf. De calumniat. c. In Archiepiscopatu 3, inf. De raptoribus tum alibi. Quam difficultatem conantur variis modis tollere, ut videre est hic apud Panor. & Decium, sed ab Alciato merito improbantur, qui tamen nihilo meliorem adfert responsionem. Vult enim ipse, quod omnis detusio in carcerem vel Monasterium, aliæque pœnæ juris Canonici, quæ irrogantur Clericis, non imponantur principaliter in vindictam delictorum, sed ad agendam pœnitentiam, d. c. Tua & d. c. Novimus. Unde cum, servatâ hujus Cap. formâ, sit præsumptio, quod nunquam Clericum pœnitebit delicti à se admissi; merito, inquit Alciatus, Ecclesia non habet ulterius, quod faciat, quare eum non damnet ad carceres vel Monasterium. Verum huic responsioni obstat textus in d. c. Vi fama, ubi Clericus incorrigibilis arctæ custodiæ mancipatur, etiam publicæ vindictæ causa. Item obstat d. c. Tua in V. puniri inf. De pœnis.

Quare rectius putaverim, illa crimina, quæ certas pœnas à sacris Canonibus præscriptas habent, hoc c. nostro non contineri, sed alia, quæ incertam pœnam habent, per text. in l. Sanctio 41. D. De pœnis. Solent enim singularia derogare generalibus, c. 1, sup. De rescriptis. Sic & eodem Cap. delicta non continentur, in quibus ipso jure vel facto Clericus incurrit degradationem ab ordinibus Ecclesiasticis, & consequenter judici sæculari subicitur, ut in crimine assassinii c. 1, De homic. in 6 juxta tamen interpretationem Covarr. lib. 2. Variar. Resolut. c. 20, num. 10, Navarri in Manuali c. 27, num. 136. Item ubi Clericus artem joculariam per annum exercuit, vel saltem ea de re tertio moni-

eus non destitit, *c. un. De vita & honest. Cleric. cod. l. 6*, Item in Clericis macellariis & tabernariis, si & hi ter moniti ab hac professione non resipuerint, *c. 1. De vita & honest. in Clem.* In quibus duobus posterioribus casibus, propter indignitatem rei & contemptum, ipso jure privantur Clerici privilegio fori. Adde & eos Clericos, qui deposito habitu clericali, criminibus se immiscerent, post tertiam admonitionem, *c. Contingit 45, inf. De sent. excom.* quod latius persequere apud Navar. in *Manuali d. c. 27, num. 8, & seqq. cum jurib. ab eod. allegatis.*

11 Restant duo adhuc hic explicanda: unum, quomodo accipienda sint hæc verba, in quocumque ordine constitutus deponendus est, in eo scilicet, qui plures ordines Ecclesiasticos habet; veluti in Sacerdote, qui diaconatu, & subdiaconatu, cæterisque minoribus ordinibus insignitus est: an hæc depositione omnes simul ordines contineantur? Et magis est, omnes simul contineri. Alioqui si à solo Ecclesiastico ordine sacerdotii deponeretur, adhuc ratione diaconatus & aliorum ordinum sigillatim eadem forma depositionis, excommunicationis & anathematis servanda esset, antequam à iudice sæculari apprehendi & comprimi possit; quod certè alienum videtur à sententia Cap. nostri. Itaque per ordinem Ecclesiasticum intelligendus est is, qui est maximus in Clerico delinquente, unà cum inferioribus ordinibus, si quos habet, vel rectius omnes simul ordines; ne aliàs in singulis ordinibus recitè & observatè hujus cap. formà, dispositio ejus eludatur.

12 Alterum est, quis sensus sit horum verborum, *deprehensus legitime*. Glossa hic ita interpretatur, ut aliqui Clerici interfuerint deprehensioni & detentioni per spatium viginti horarum, *arg. l. Capite quinto 15, D. Ad L. Jul. de adult.* Tum addit eadem Gloss. Clericus etiam per laicos comprehendi posse in ipso facinore, & detineri, sine nota excommunicationis, dummodò id fiat ex mandato ipsius Prælati, *c. Vt fama 35, §. laici inf. De sent. excom.*

13 Occasione hujus Glossæ disputant hic Interpretes, An Clericus per laicum capi possit absque periculo excommunicationis? Et sanè verior est sententia Panorm. Clericum delinquentem capi posse per laicum, si verisimiliter de fuga suspectus sit, cum Reipubl. inter sit delicta puniri; vel si aliter à committendo delicto Clericus contineri non potest, nisi capiatur, dummodò in hunc finem, ut iudici suo Ecclesiastico tradatur. Et ratio est, quòd ad excommunicationem incurrendam requiratur, ut id suadente diabolo fiat, *can. Si quis suadente xvii. q. 4.* Quod non est, ubi id ex iusta causa fit, & modus in capiendo non exceditur, *d. e. Vt fama. Facit text. in c. 1. sup. De off. jud. ordin. & can. Qui potest xxii. q. 3.* Ut hinc etiam Clericus noctu illicitè incedens impunè capiatur per publicos ministros etiam laicos, ut iudici suo Ecclesiastico consignetur. Idque fit ad averrendum delictum, quod fortè meditatur Clericus, juxta illud, qui male agit, odit lucem, relatum in *c. Consultus 24, sup. De off. & potest. jud. deleg.* Idem est in fugiente Clerico debitore, ut & is impunè à creditore capiatur, vel si cum re mea aufererit, *arg. c. Olim 12, inf. De restit. spoliat. & l. Ait prator 10, §. si debitorem D. Qua in fraud. credit. facta sunt ut restit.*

Sed quod ad illud attinet de Clerico deprehenso in crimine legitime, atque convicto, certè non puto præcisè admittendam esse interpretationem Gl. ut scilicet necesse sit, Clerico in flagranti crimine deprehenso, interfuerint & alii Clerici, testandi criminis causa: sed satis est eum quoque dici deprehensum in crimine, qui convictus est criminis, etiam si in ipso actu non fuerit deprehensus. Decius hic num. 54, allegans Barr. in *l. 1. C. De petit. honor. subl.* quo loco aperte tradit Barr. deprehensum in crimine dici eum, qui de crimine convictus est: *& Gl. in l. 1. V. deprehensus C. Vbi Senatores vel clariss. quam dicit communiter approbatam Ripa, in tract. De peste c. 5, de remediis ad conservandam libertatem num. 105.*

Sed quid si Clericus tantum confessus sit delictum? Hic idem existimamus, quod in convicto, cum confessi vel convicti in iudicio testibus æquiparentur, *c. At si Clerici & ibi Gl. in V. in iure confessis, sup. b. s.* Ita ut verba hujus textus nostri, *deprehensus legitime*, intelligi possint per confessionem legitime factam in iudicio, & per convictum, scilicet testibus: ut sic conjunctio, atque, resolvatur in disjunctionem, aut sive, vel similem. Quod & aliis casibus sæpè usuenit, ut conjuncta pro disjunctis accipiantur, & è contrà. *l. Sæpè ita comparatum 53, D. De verb. sig.* Nec obstat textus in *d. l. Capite quinto*, quia id singulari jure constitutum est in adultero, & uxore adultera, ut is non aliter retineri possit per maritum, & accusari nisi convictus testibus, ob evitandam fraudem, quæ à marito committi posset.

In Cap. Novit. 13.

HOc Cap. agit de denuntiatione Ecclesiastica, quâ quilibet uti potest in peccantem in se, juxta illud Matth. 18. Si autem in te

peccaverit frater tuus, vade, & corripe eum &c. de qua vide dicta in Summa juris Canonici lib. 4, c. 19. §. 16.

In Cap. Vltimum.

SUMMARI A.

1. Facti species.
2. Iudicium possessorium & petitorium de una eademque re institui potest.
3. Possessorium de quibus rebus instituitur.
4. De quibus petitorium.
5. Virumque in eodem libello cumulari potest.
6. De possessione, vel quasi, cognoscit etiam iudex secularis.
7. Beneficium Ecclesiasticum ad tempus conferri non potest.
8. Possessio rei Ecclesiastica an sit res temporalis.
9. Ad juramenti observationem etiam iudex secularis cogere potest.
10. Causa possessionis & proprietatis an coram diversis iudicibus tractari possit.
11. Ferie cessant in rebus perituris.

HOc Cap. à nobis prætereandum non fuit, cum contineat materiam explicatione dignam. Species autem facti hæc proponitur. † Orta erat epatroversia inter Abbatem & Monasterium Sanctæ Mariæ de Florentia, ex una parte, & communitatem castri Signensis, ex altera, ratione possessionis, vel quasi, eligendi Rectorem in eodem castro. Quæ cum ageretur coram Florentina potestate, id est iudice, electio adjudicata fuit ipsi Monasterio. Finito hoc iudicio possessorio, Monachi elegerunt Rectorem, vigore dictæ sententiæ, quem detrectabant recipere subditi prædicti castri. Præterea ordinaria potestas compellebat dictum Abbatem & Monasterium, ut coram se responderent in causa proprietatis, vel quasi, juris eligendi Rectorem. De his consultus summus Pont. mandat Episcopo Bononiensi, & aliis duobus iudicibus, ut, si res ita se haberet, cogerent communitatem prædictam Rectorem à Monasterio electum recipere, cognituri postea de causâ proprietatis, vel quasi. Itaque partibus coram his iudicibus constitutis, ex par-

te communitatis dilatoria exceptio objecta fuit, quòd scilicet propter vindemias respondere non cogerentur. Cui ex parte Monasterii responsum fuit, exceptionem hanc malitiosè opponi, ut scilicet causâ protractâ tempus electi Rectoris elaberetur. Quare S. Pont. secundò mandat, ut non obstante hac exceptione, iudices in causa procedant. Hucusque facti species cum decisione.

Ut autem sententiam hujus Cap. plenius adsequamur, sciendum est, duplex iudicium de una eademque re institui posse regulariter, possessorium & petitorium. Possessorium ratione possessionis, vel quasi, videlicet adipiscendæ, retinendæ, vel recuperandæ. § sequens instit. De interdici juncto c. 3. & c. 4. inf. De causa possess. & propr. † Est autem possessio propriè rerum corporalium, l. 3. in princ. D. De acq. vel amitt. poss. Quasi verò possessio rerum incorporalium, d. c. 3. & l. Si quis diuturnò 10, D. Si servitus vind. & l. Quoties 20. D. De servitutib. Quandoque tamen hæc distinctio non servatur, ut in c. Olim inter 17, De restit. spoliat. in d. c. 4. & in l. 1. in V. possedit C. De servit. & aqua. Ut hinc rectè existimet Panorim. h. num. 5. si rei incorporalis possessio simpliciter in libello allegetur, non ob id mutari libellum. Textus verò hic, ad tollendam omnem disputationem, conjunxit utramque & possessionem & quasi possessionem.

Petitorium verò iudicium instituitur de proprietate, vel quasi. Proprietas ipsius rei dominium est: quasi proprietas jus, quod in re incorporali prætendimus, extra possessionem: veluti si intendam me habere jus eligendi, eo quòd sim membrum Capituli, vel quòd legitimâ præscriptione vel pacto mihi acquisiverim, d. c. 3. inf. De caus. poss. & propriet. aut si jus præsentandi allegem, quòd sim fundator Ecclesiæ sive beneficii Ecclesiastici, c. Querelam 24. sup. De elect. & sic de similibus iuribus incorporalibus.

Utrumque iudicium tam possessorium quàm petitorium simul in eodem libello intentari potest & cu-

& cumulari: quod & in dubio præsumitur, quando causa simpliciter narratur in libello, quia cessatur actor quæstionem proprietatis, vel quasi, in iudicium deduxisse, una cum possessione, vel quasi, d. c. 3. & c. 4. inf. De caus. posses. Ubi tamen actor solum possessionem probavit, non autem proprietatem, vel quasi, adjudicatur quidem ipsi possessio, sed eadem sententiâ possessio illi rursus admittitur, idcirco quod tunc proprietatis causa trahat ad se possessionem, d. c. 3. & c. 4. & c. 6. inf. eod. tit. De causa posses. Nihilominus, si quis velit, potest utrumque iudicium separatim intentare, alterum post alterum, diversis instantiis. Consultius tamen fecerit, si possessorum prius incenderit, ut, si possessionem adsecutus fuerit, onus probandi proprietatem, vel quasi, subeat ad verfatius l. Is qui destinat c. 5. D. De rei vind. & l. Ordinarii 1. C. eod.

Jam ad Cap. nostrum propius redeundo, videtur ei refragari textus in c. 2. sup. eod. quo interdicitur sæculari iudici, ne causam Ecclesiasticam ad suam cognitionem trahat: at in c. hoc nostro potestas Florentina cognovit de electione Rectoris, subaudi Ecclesiæ, ut quidam interpretantur. Quod cum non improbet S. Pont. sed potius approbet, videtur certè adversari d. c. 2. † Huic objectioni quidam respondent, quod d. h. c. n. actum sit de possessione, vel quasi, quæ per se spectata temporalis est, etiam in rebus spiritualibus; si quidem nihil commune habet possessio cum proprietate, l. Naturaliter 12. §. 1. D. De acq. vel am. poss. Atque idcirco possessionis cognitionem pertinere putant etiam ad iudicem sæcularem, sicut ex sententiâ Gl. Baldi, & aliorum, tradit Covarr. quasi. c. 35. in princ. Quod profectò hic dici non potest, cum non agatur de Rectore Ecclesiæ, sed de Rectore sæculari in castro constituendo & eligendo, ut indicant verba textus in fine, ibi, *videlicet causa protracta tempus regiminis electi prædicti inutiliter elabatur* Ita quod annuum, vel certè alterius temporis fuerit officium, non Ecclesiasticum, Gl. & communiter DD. hinc, restet. Covarr. d. c. 35.

7 † Quippe beneficium Ecclesiasticum ad tempus conferri non potest, eam Sanctorum 70. Dist. Glos. in can. Pastoralis vii. q. 1. Cum autem Abbas & Conventus in præsentia causa fuerint actores, necesse est, communitatem prædictam coram iudice Florentino conveniri, quia actor sequitur forum rei, c. Cum sit generale 8. inf. De foro compet. & l. 2. C. De iuris. om. iud.

An autem possessio rei Ecclesiasticæ sive spiritualis sit res temporalis, ac subsequenter & ad sæcularem iudicem pertineat, disputant Panor. in c. 2. inf. De juram. calum. n. 6. & Covarr. d. c. 35. Et magis est, eam temporalem esse, nisi & spiritualitatis cognitionem annexam habeat: ut v. g. si maritus perat uxorem, quæ ab eo recessit, sibi restitui simpliciter, iudex sæcularis de eo quoque rectè aditur. Sin causam addat, quod inter eos contractum sit matrimonium, vel ipsa neget se esse uxorem, aut restitui non debere, propter consanguinitatem vel affinitatem, vel aliud impedimentum juris Canonici, hujus rei cognitio ad solum iudicem Ecclesiasticum pertinet, d. c. 2. sup. hoc tit.

Idem usque venit in juramento, ad cuius observationem iudex etiam sæcularis cogit jurantem, c. 2. De iur. jur. in 6. quamvis & Ecclesiasticus iudex possit, c. ult. De foro compet. in 5. Ubi verò de juramenti obligatione quæritur, an licitum sit vel illicitum sit juramentum, obligatorium vel non obligatorium, hujus rei cognitio spectat ad iudicem Ecclesiasticum, c. Novis circa fin. sup. h. t. quia hoc casu juris quæstio est.

Secundò videtur adversari huic textui nostro c. 1. inf. De caus. posses. & propr. & l. Nullis 10. C. De iud. quibus prohibetur causa possessionis & proprietatis coram diversis iudicibus tractari. At in specie textus nostri causa possessionis coram potestate Florentina agitata fuit; proprietatis verò causa jubetur tractari coram iudicibus delegatis. Sed facilè tollitur hæc obiectio, quia loquitur in delegatis iudicibus, quos diversos impetrare non licet in causa possessionis, & in causa proprietatis, ne ad diversos iudices distrahatur reus: vel potius quia iudex, qui de una cognovit, instructor erit ad expediendam alteram causam. Et hoc est, quod vulgò dicitur, Continentiam causæ dividi non debere, sed in impetrandis diversis iudicibus.

Tertiò, mirum est, cur hoc textu rejecerit summus Pont. exceptionem vindemiarum, contra textum in l. 1. D. De feriis. & inc. fin. inf. eod. tit. Sed respondemus, id factum fuisse, quod tempus electi Rectoris, quod ipsi constitutum erat, pro administratione officii, inutiliter elabere-
tur: † at verò in rebus perituris
cessant feriæ, l. 3. D. De feriis.